

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И УМЕТНОСТ.

УРЕЂУЈЕ ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ II.

У НОВОМ САДУ 14. МАРТА 1885.

ГОД. I.

ИЗ ГЕТЕОВОГ „ФАУСТА“.

(Наставак.)

Дух.

Ко ме зове то?

Фауст (гледа на страну).

Ужасна прилико!

Дух.

Привукао си снажно мене ти,
По сфери дуго вук'о си ме ти,
А сада —

Фауст.

Јао! Не могу те издржати!

Дух.

Ти молиш жељно, да ме угледаш,
Да лице видиш, да ми чујеш глас;
Големој молби склонио се ја,
И ту сам! — Али какав јадан стра'
Тебе је дива сада споао!
Где ј' душе глас? Где груд, што себи
створи свет,

И негова? Што радо диже лет,
Те с' нама раван бити допао?
Па где си, Фаусте; глас сам чуо твој,
Што дође ми у жељи препуној?
Јеси л' то ти, ком ево дах тек мој
У срцу врелом заталаса крв,
Бојажљив ти и згрчен црв!

Фауст.

Да теби, пламни створе, узмичем?
Да, Фауст сам, теби раван у свачем!

Дух.

Где живот буји, хуји посао,
Ту лебдим ја,
Ту с' крећем ја!
Рођење је и гроб
Тек море вечито,
Промењљив крет,
Закарен свет!
На хучном творим разбоју од времена,
Божанству плашт животан стварам ја.

Фауст.

Ти, који широм обилазиш свет,
Превредни душе, теби раван сам!

Дух.

Ти раван духу си, ког схваћаш сам,
Ал' мени не! (Нестане).

Фауст (сруши се.)

Ни теби не?

Па коме тад?

Ја, божји облив, зар?

Па баш ни теби не!

(Неко куца.)

О, смрти! Знам већ! то је фамул мој.
Тако се ништи најлепши ми чар!
Кад бујних слика неизмеран рој
Тамани шуњало у такав пар!

(Вагнер у покућној хаљини и спаваћој капи са жишком у руци. Фауст се зловољно окрене.)

Вагнер.

Опростите! ал' беседу вам чу',
Ви грчку читасте трагедију?
И ту вештину хтео бих да знам;
Јер много вреди на данашњи дан.
А начуо сам чешће хвалу ја,
Комедијаш и попа учит' зна.

Фауст.

Та да, ако је поп комедијаш;
Што кад кад хоће да се деси баш.

Вагнер.

Ах, кад је човек скучен у свој стан,
Те једва види свет у свечан дан,
На дурбин једва, 'нако на доглед,
Зар може речма управљати свет?

Фауст.

Не осећате л', узалуд је све,
Из душе ако вам не долази,
И својски ако, доброћудно не
У срца слушаоца пролази.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Посадите се! Леп'те сваку ствар,
Од туђег ручка чорбу сварите,
И кукавички, млаки онај жар
Из вашег пепела поджарите!
То мајмун, дете ће усвојити,
Кад тако нешто допада се вам;
Ал' срца никад не мож' спојити,
Из срца када не излази плам.

Вагнер.

Говорнику је начин срећа, знам;
Заостао сам, то већ осећам.

Фауст.

Добитак поштен ви потражите!
А не будала да сте, звецкало!
Разум и смисао прикажите,
Вештином малом даје се и то;
И ако с' нечим не шалите ви,
Је л' онда нужно речи тражити?
Говори ваши, светлуцања та,
Из њих шаренило извирује,
И немили су к'о маглуштина,
Кроз сухо лишће хладно кад пропирује.

Вагнер.

Ах, боже! Уметност је дуга, знам,
А живот нам је кратак, прекратак.
Мој критички је такав поступак,
Да с' често врло чудно осећам.
До средст'ва оних доћи тешко је,
Која нас изворима доводе!
Стигне л' се једва пола пута, хај!
Умрети мора сиромашак тај.

Фауст.

Зар извор свети да вам је папир,
Из ког за свагда напиту се да?
Тим нисте набавили свежила,
У рођеној кад души није вир.

Вагнер.

Опростите! Ал' наслада је тек,
Уживети се у негдашњи век,
Шта пре нас хтеде који учењак,
И како ли смо дотерали чак.

Фауст.

Та да, до звезда дотерасмо ми!
Пријашко мој, времена прошлости
За нас су књига запечаћена.
Што духом доба називате ви,
То те госпoде дух је сопствени;
Времена пак по њему схваћена.
И заиста је често жалост то!
Та бежи сваки чим вас види ко.
Ништавило, сићушна то је ствар.
Ил' тек државно какво дело бар,
С прагматичким начелима при том,
Што доликује лутку траљавом.

Вагнер.

Ал' свет, па човечије срце, дух!
Из тог би сваки хтео науку!

Фауст.

Та да, што науком се зове то!
Зар право име сме изрећи ко?
Та оне, што се тиме бавили,
И лудо осећај откривали,
Те пуку срце, знаће јавили,
Распели су их, ил' спаљивали.
Но, пријатељу, сад је доцне већ;
Те мораћемо прекинути ми.

Вагнер.

Хтео бих радо још неспавати,
Да зборим с вама тако мудру реч.
Ал' сутра први ускршњи је дан,
Дозволићете које питање!
Са душом свом сам науци одан;
Ја много знам, ал' бих да знадем све.

(Оде.)

(Свршиће се.)

КНЕЗ У КУПАТИЛУ.

ПРИПОВЕТКА ЈАШЕ ИГЊАТОВИЋА.

(Наставак.)

Утрадан, кад се кнез пробуди, газда хоће да му чизме и хаљине чисти, кнез не да. Чакшире су на њему, како би их скидао и другом дао у руке, кад су у овењачи велике банке. Чизме су му лежале на столу чело главе, у једној је завезај с банкама.

Кнез се умије, опраши, а већ его и Фрање, јавио се на послугу.

Кнез је нешто намрштен, гледа мрко у други кревет, онде се неко мигољи.

— Хајд, Фрањo, да што јеткамо.

Кнез се креће, ладно каже газди збогом, поглади шаком шешир као од мисли, па се са Фрањом удали.

Дођу до меане, где су јучер били. Започну разговор.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

— Како си спавао, пријатељу? пита Фрања.

— Та којекако, у другом кревету је неко лежао, једнако се милољубио, па сам морао бити на опрезу. Но знаш шта, Фрањо, ја нисам рад код газде тог остати, наћи ми друго станиште.

— А зашто?

— Хоћу у соби сам да сам.

— Е добро, ето онде, друга кућа, велика меана „код пропелера“, ту ћеш добити за се собу ал ћеш платити форинту на дан.

— Не браним, хоћу да сам будем.

— Е добро, а оно исплати газду па можеш одмах овамо.

— Добро, а ти иди, па исплати.

Кнез да форинтачу Фрањи.

Фрања оде газди и то јави.

Газда се љути, мора исплатити кнез за осам дана, јер друкчије он не издаје собе, а да кнез није дошао, издао би био другоме, јер после њега одмах је дошао други.

Фрања га моли, понесит газда, неће да пристане.

Фрања се врати и донесе тужну вест.

Кад то чу кнез, ни најмање се не ражљути.

— Водем, Фрањо, и то исплатити, нег онде да останем.

Кнез извади новац и преда Фрањи.

— Ево исплати, па донеси струњу и чутуру.

Фрања оде и брзо се врати.

Још мало, па се дижу да траже други стан.

Дваест-триест корака па су ту.

Даду једну собу отворити, погодба: форинта на дан, као што је Фрања рекао.

Кнез се смести.

Момак, „келнер“, покаже му на дувару дугме, да зовне, кад што устреба. Покаже му, како треба куцнути. Кнез покуша, добро иде, звонце удара. Соба је у горњем кату.

После тога оду у купатило.

Фрања му све исприча, како се ту купа; хоће ли у велику купку, где их има много, или у малу засебну?

Кнез кад је већ ту, хоће све да види, да има шта код куће причати, но мора с њим тамо и Фрања, да га чува.

Фрања је готов.

Изваде за неколико новчића две цедуље, и упуते се у купку.

Кад уђу, магла и сумпорит задај падају кнезу у очи, у нос.

Кнез се зачуди.

— У каквом ћу се ја леђену прати? рече Фрањи.

— Ћути, пријатељу, све ће добро бити, само замном.

Фрања води кнеза за десну руку, кнез канда је мало обневидио, тек кратко за Фрањом корача, а леву подиже, да се не склизне, јер изгуби ли мах, окупаће се а није се свукао.

Фрања тражи места, тешко је наћи, сваки клин је заузет. Наиђе на неког свог познатог, да му места даде, нађ намигне, а овај не само што му га уступа, већ и моли и суседа свог, да се мало одмакне.

Тако Фрања нађе места, где ће се кнез свући и своје ствари повешати. Фрања ће своје ма где потурати, ако баш што и нестане, није велика штета, ал тог бити неће, јер је он с тим великим леђеном познат као риба с Дунавом, готово сваки клин познаје.

Кнез седне на клупу па се свлачи, Фрања хоће да му помогне, не да се кнез, рекне му само, нег се он свуче, па да му пута покаже. Не да кнез своје чизме и чакшире ником у руке.

Већ су готови да иду у воду.

— Фрањо брате, обоје чувајмо ствари, ти увек гледај на чакшире и шешир, а ја ћу на чизме.

Мудар је исказ тај од кнеза, Фрања да чува чакшире а он чизме. Кнез ће све оком чувати, а у чакширама је највише новаца, па ће их и сам кнез чувати, но кад их и Фрања чува, онда их сигурније двојица чувају, па боље и чизме да нестану нег чакшире.

Сад се спуштају у воду. Фрања опет води кнеза лагано у воду, дођу до степенца, тај је од мермера, клизав.

— Пријатељу, само лагано, ево први ба-самак, још један, па још један, сад иде лако са других, кад смо у води.

Сретно се спусте.

— Сад седни, пријатељу.

Кнез се посади, врућа, готово врела вода до прсију му дошла. Кнезу је јако топло, није на тако што навикнуо, но претрпиће, ма како му било.

Фрања примети, да кнез није томе навикнут, хоће да му олакша.

— Пријатељу, не мораш тако дубоко седити, можеш и горе више.

Кнез седне наврше. Једва се мало од забуне разабра, заборавио је за тренутак и на чакшире, на чизме, на „јанкл.“ Ту је „шлajбоk.“

Сад је кнезу све светлије. Гледа на чакшире и чизме, све је у реду, Фрања са њих готово очи не скида.

Кнез гледи на све стране, примети неког дебелог, као што је и он, међу му „купке.“

— Гле, Фрањо, оног онде.

Покаже на дебелог.

— Том међу купке, пунокрван је.

— То би и мени требало.

— Можеш, пријатељу, сутра.

— То мора добро бити, и њега крв гуши.

Види кнез, где пиво доноси, и људи пију.

— Шта је то, брате Фрањо, зар овде пиво точе?

— Јест, ко је жедан, и коме може бити.

— Дакле то не шкоди?

— Не.

— Дај донети две холбе.

Фрања виче, да донесу пива.

Тек што реч пусти, ето човека, који чаше носи па нуди, ко хоће.

Кнез и Фрања салију на искап све, па ишту још.

— Но, овако слатко што још никад нисам пио, приповедаћу код куће, како има пива и у самом купатилу, где се човек купа.

У великом купатилу том хука-бука, цикот, брчкање деце, свакојаким ту има, младих, старих, све вере и народности су ту, од сваког руфета, што их је на земљи, напослетку и војника. Само се овде не разазнају, јер им је руво о клину.

Па доиста лепо је то призорје у таквом купатилу. Све гмиже од сваке врсте људи.

Па какав је обим тог грдног леђена, можеш у њему пливати. Но што је за уво, слух, умилно, та вода, што извором жубори, какав је то диван, тајанствен одјек, оно роморење, канда стеновит свод тужи за својим несталим господаром. То је купатило било пре триста година својина Соколовић-паше, пашин „амам“, где се буле купале. Да устане, да види, како се потомци некадање турске раје сада у њему рахате.

Кнезу је свега доста, диже се, иде да се облачи. Фрања му помаже, да не склизне.

Кнез се облачи, напишава овењачу, добро је, напупчено је, пипа у чизми, и ту је у реду, па лагано обазриво чизму навлачи, да што не испадне.

Већ је обучен.

— Хајд, Фрањо, напоље.

Кад изиђу, напољу свеж зрак, кнез канда се лакше осећа. Огладнио је. Оду опет у меану, где су и пре били и доруцају.

— Фрањо брате, ти знаш, где је овде српска црква?

— Како не бих знао, колико сам пута био у њој, чуо сам и лицу придику говорити нашки.

Дигну се, Фрања кнеза води српској цркви, близу је.

Кад пред цркву дођу, кнез стане, гледи, па опет с бока даље и промера је, колика је велика, дугачка и широка. Баш у исти мах зазвоне у сва звона, неко је умро. Кнезу се звона допадају као и црква, волео би, да су у селу његовом така, премда примети, да је и у њих тако велика црква.

Уђу у порту, кнез гледа на мермерне плоче узидане, споменике умрлих.

Кнез разглеђује на све стране, види усред порте калдрмисану стазу из средине до стране женске цркве, и то калдрмисану поломљеним мермером од споменутих споменика. Чуди се, како деца и унуди покојника то допуштају, он у својем селу кад је био кнез, тако што не би допустио.

Црквењак види страног, јави му се лепо, понуди га, да му отвори цркву и кнез то прими.

Црквењак донесе кључеве и отвори.

Кнез разгледа, све му се допада, особито слике.

Стане пред икону св. Николе, прекрсти се и пољуби, извади из „шлајбока“ сребрну фонтану и метне у тас.

Кад изиђу, кнез још једаред погледа на цркву, па онда даље. До цркве одмах продају красне рибе, баш тако је, као што му је Зарија казао.

— Да красне рибе, брате, да ми је кући послати, па још те сечене.

— Можеш данас и овде јести, колико хоћеш, петак је.

Оду на ручак.

Разговарају се.

— Како ти се допада, брате, у купатилу?

— Знаш, Фрањо, на просто да ти кажем, и допада ми се, и не допада ми се. Купатило је тако велико, лепо, да таково што пре тога ни не помишљах, но изгледа ми као вапаш, ту мора бити свакојаким.

— Та јест, пријатељу, коме може бити, тај узме мало купатило за се, а тог има доста ту.

— Шта се плаћа?

— За једаред триест-четрест новчића, па још има скупљих.

— Хоћу оно по триест новчића, знаш, тамо ћеш ме водити.

— Е добро, сутра можеш одмах почети.

Обаве ручак, устану и оду се шетати. Фрања

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

кнеза води на обалу Дунава, показује мале и велике дамшиће, „пропелере“, и све му тумачи.

Тако кнез пробави тај дан.

Фрања после кнеза допрати у стан његов, у „отел Пропелер.“

Тако сад кнез у „отелу“ седи. Сад да га види Пела и Зарија.

Фрања допрати кнеза чак у собу, запали свећу, и све му показује, да зна, како се у „отелу“ живи. Фрања све то зна, послуживао је господу.

Фрања се опрости са кнезом и оде кући својој.

Кнез закључа врата, још и резу повукао, да је сигурнији.

Сад ће да се помоли богу па у кревет.

Кнез гледа на дувар, нема иконе, већ саме неке слике, насликане младе женске, види, да нису светитељке, нема куда лице да управи молитве ради.

Свуче се, чизме метне на једну столицу, хаљине на другу, прекрсти се, угаси свећу и легне.

Кнез одмах заспи, и спава, што-но кажу, „као окупан“, и доиста је окупан.

Снева, канда се кући вратио, и приповеда Пели и Зарији, како се купао.

Кнез ујутру раније урани. Собњи прозори су према Пешти; виде се сунчани зраци, кад свеће.

Устане и обуче се. Гледи кроз прозор, види Дунав и красну Пешту, и дом купатилни. Сад би се већ знао сам у тој околини окретати.

Дуго му је време, пио би ракије, а нема. Падне му на памет, да му је момак казао, како да удара у дугме коштаном, ако му ко затреба.

Дође до дугмета, гурка га, не чује одзив. Опет лупне, нико не долази. Ваљда спавају, па не чују.

Кнез доникле чека, ал кад му се већ досади, а он не само да гурка, лупка дугме, већ га и потегне, што бољма може, да чује. Но се унутри нешто покида, а дугме му оста у руци.

Наскоро дотрчи момак — кнез је врата већ отворио — и љутито пита кнеза, шта је радио.

Кнез не зна, да му одговори, јер га ни не разуме, већ момку песницом на устима показује, канда нешто натеже, рад би што пити. Момак га разуме, кнез иште ракије.

Момак оде, донесе му ракије и земичке, метне на сто и оде.

Кнез пије и закуска.

Момак доле пази, да не би кнез побегао. Шта има собом? Струњу и чутуру, па крај.

Кнез хода горе-доле, изглеђује, чека Фрању. Кад ето и Фрање.

— Фаљен Исус, како си спавао, пријатељу?

— Добро: Би-л' се мало, брате, поткрепио?

Зови тог момка, да донесе ракије, то дугме ништа не вреди, не чују, а канда се и прекинуло.

Фрања оде, да зове момка и да донесе ракије, па се врати.

Момак дође с ракијом, но уједно метне и рачун на сто.

Кнез узме рачун, прегледа; немачки не зна, ал зна цифре, стоји, да има платити 5 фтор. 15 новчића.

Кнез пита: откуд толико?

Момак протумачи преко Фрање: соба 1 фтор., свеће 20 новч., ракија 30 новч., дугме 3 фтор. 65 новч. Сума 5 фтор. 15 новч.

Кнез се убезекну.

— Дакле толико стаје дугме, па свећа!

Кнез се прекрсти.

— Ево, платићу. Шлавонија још није пропала.

Извади новце и исплати.

Момак се удали.

— Но, ово је скупоћа; ал ми није ништа жао, само дугме, рече кнез љутито.

— Знаш, пријатељу, шта бих ти рекао; да дођеш мом једном пријатељу на стан, даће ти собу по десет форината на месец, и послугу, а добар газда: има кућу и виноград, Стипа Звиршић, па наш човек, наши говори.

— Е, добро. Хајмо одавде.

Изиђу без „збогом“ из „отела“.

Фрања води кнеза Стипи Звиршићу, близу купатила, кућа баш нуз гребен „Герзелеза“.

Погоде се и кнез се усели. Звиршићу се допада кнез, кнезу Звиршић.

Сутрадан одведе Фрања кнеза у купатило, и узме једно посебно, по тридесет новчића.

Фрања ће га ван код врата чекати.

Кад кнез уђе у купатило, послужитељка му све покаже, чешаљ и огледало, донесе му и чаршав; види, да је дебео, па га понуди, ако је рад, да му кога пошље, да га тре. Кнез откаже, то има и код куће, не треба му онда купатила.

Тај дан сретно заврши, а сутра ће ићи са Фрањом доктору, да му цедуљу да за купице. Хоће крв да пушта.

Тако кнез започе с купатилом, а ваљда ће му то и пријати.

Но шта код куће раде?

(Наставиће се.)

НА С Т Е Н И.

Вевсова пламена стрела на стену удари доле,
И стена на двоје пуче. Брујећи у току своме
Водопад растресе гриву и обе раздвоји поле.

И бурни његов лѐт

Са горском студеном струјом у цветне потече равни
У туђ, у далек свет.

У рано пролеће тамо сурови горштак се вере,
Слушајућ' срдите вале, што храшће столетно ломе,
И смело над понор нагнут мајкину душицу бере,
И пева суморну песму о тужном растанку своме —

И чудни његов глас

У мени душу стреса, к'о лахор што стреса крилом
Зелени, вити клас...

Београд.

Војислав.

Р А З Н И П У Т Е В И.

ПРИПОВЕТКА МИЛАНА САВИЋА.

(Наставак)

VII.

Љубица је имала право, кад је рекла, да је најглавније учињено тиме, што јој је забава у част позоришној дружини пала на памет. Све госпође, које су биле у кругу Радићкиног друштва, прихватиле су драговољно ту замисао и одмах су почеле да удешавају све, што је најнужније за ту забаву. Госпође су хтеле, да забава буде лепа и достојанствена, с тога су на чело ставиле Радићку саму. Свака госпођа добила је на писмено, шта има да принесе за ту забаву, а будући да ће забава бити велика, наговори Радићка и друге госпе, које не спадаху у њено ближе друштво, да свака по могућству нешто допринесе. Једне су имале да набаве печење, друге салату, треће торте, четврте хлеба, ове опет вина, оне пива, неке млека, неке каву, неке шећера а мушки су имали да се постарају за подвоз, за свирку и за послугу. Све је било удешено на најбољи начин. Па и дан је био већ опредељен, кад ће се одржати забава, па и место, велика башта на салашу адвоката Градића, који је драговољно пристао на то.

Изаћиће се на салаш одмах у јутру, још зором. Салаш Градићев није далеко, ако има по сата од вароши, а у њему је удешено све за лепо животарење. Најлепше на салашу била је велика и заиста лепа башта, са разноврсним воћем и другим красивим дрвима. У ђошковима беху удешене хладовите сенице, у које није ни радознало сунце могло допрети, а камо ли људске очи, и само кад им се човек приближио са свим, и мало научио очи на

мрак, могао се по њима разабрати. Кад се улази у башту, лево од стазе, према винограду, стајао је на малом брежуљку округао кућерак, из ког је био красив изглед на Дунав и на Фрушку Гору. Пред великом кућом било је велико место, где се могао сместити приличан број гостију, а одмах мало даље широке и узане леје пуне красног цвећа. Градић је на том салашу проводио често по недељу дана, и често је, особито у своје млађе доба, изводио амо своје пријатеље, те се с њима својски позабавио и прочестио.

Кад је свануо опредељени дан, извезоше се сви на салаш Градићев. Кола за колима зврјаху преко ледине, а свака напуњена гостима. Било их је са глумцима заједно око шездесет. Влајковић, Живковић и Градићев брат доћи ће тек после ручка; они су, као трговци, имали посла у вароши. Али њихове породице изашле су већ у јутру. Тако исто ће доћи тек око подне и професори Машић и Стојковић. Глумци и глумице беху сви на броју. Музика ће доћи тек после подне.

Са веселим поздравом дочекао је Градић са женом својом госте. Они уведоше одмах госпође у другу собу, где су се ове могле удесити; мушкарцима то већ није тако од потребе.

Кад је било све у свом реду, нађоше се гости које на широкој веранди, које на слободном месту пред кућом, где је на два дугачка стола било постављено за доручак. У најбољем расположењу поседаше гости за совру. Домаћица у друштву са Пајићком, Стојковићком и Љубицом послуживала

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

је госте. Но доручак је био тек само увод у забаву. Одмах после доручка позове Градић госте, да се мало прођу по башти. Девојке су ишле заједно. Љубица, Даринка, Драгиња, Јулка Костићева, глумице: Рајићка, Петровићева, Блажићева, Мара Путникова, Анка, кћи судца Стајића, и Десанка, кћи трговца Градића, ухватиле се, и одоше и без вође, да се прођу по башти. Старије госпе, међ њима и старије глумице ишле су лагано за њима, у ходању су често застајивале, разговарале се и хвалиле леп дан и лепу башту. Но њихова шетња није трајала бог зна колико. Као да су се договориле, окренуле су на скоро натраг, те заузеше место на веранди. Једна госпа извади из котарице карте, мете на сред стола таџирић, и — госпе почеше, онако промене ради, своје фрише фире. Старији господари, а с њима и Милић, запалили цигаре, и у одмереном корачању разговарали су се о политици, времену, магистрату, о млађем добу свом. До жестоке дебате није долазило никад — није их много ни било — све је ишло мирно, јер су сви били једног мњења. Млади људи, под управом доктора Лукића, ишли су такођер у шетњу. Они су до душе пошли одмах за девојкама, али су им ове измакле из вида. На предлог Лукићев науме да их потраже. Најпре ће изаслати као неке уходе, који ће да разгледе, где су се могле девојке склонити. Уходе су били Дражић, Костић и Бошко, Градићев синчић, дечко од својих дванаест година. Костић се упути на њиву и поче тамо да разгледа, Бошко је јурио по башти, али на скоро ухвати га Дражић и наведе га, да га одведе барем до винограда, да тамо прогледи. Бошко му покаже пут а Дражић се упути у виноград. Лагано, као прави шпијун, вукао се по јендеку дуж трновите ограде, и дође тако до винограда. И заиста, ено их тамо, где плету венце од виновог лишћа. Лагано, као што је дошао, тако се Дражић и вратио, и јавио осталом друштву, да је наишао на траг девојака.

— Кад је тако, господо, рече Лукић, а ми да се разредимо, и са свију страна да их опколимо. Кад то удесимо, а ми ћемо се к њима приближити, али тако, да нас не виде — ако је само могуће. Кад будемо близу, ја ћу дати знак, и тако ћемо се сви показати и њих натерати да нам се предаду на милост и немилост. Шта ћемо удесити после, какву игру, то ће се већ видети. Најглавније је, да нас не спазе. А сад хајд, па мир!

Сви се разредише. Једни се упутише управо па ће преко њиве да обиђу виноград, други се спустише доле према неком језеру, да тако обиђу виноград с те стране, а Дражић, Лукић и још два глумца пођоше по јендеку управо на виноград. Све

је ишло лепо. И они с горњег пута, и они с доњег довукоше се до винограда, и ланац био је већ потпун, којим су обухватили цео виноград. Девојке нису ни мислиле, да им прети опасност. Оне су поседале испод великог ораха, плеле венце и певале. Јулка и Мара водиле су песме и милина је била слушати ове свеже девојачке гласове.

— Но, то није лепо од наших младих људи, да нас оставе тако, и да и не покушају да нас забаве, рече Љубица, али ми ћемо им се осветити. Је л' те?

— Да како, рекоше све редом.

— Чинићемо их се цео дан и невеште, настави Љубица, па нек дођу, нек нас моле, и тек онда ћемо једва пристати, да с њима коју проговоримо.

— Не би требало ни да их гледимо, рече Даринка.

— Е да богме, кад није ту професор Машић, насмеја се Анка Стајићева. Да је он ту, не би тако говорила.

— Е... поче Даринка.

У тај се мах зачује тако једно двадесет корачаји у округ урнебесна вика, и са свију страна укажу се весела лица младе момчадије. Девојке цикнуше, скочише у исти мах све и хтедоше да беже; али кад су приметиле, да су опкољене са свију страна, засталоше, почеше се згледати и стадоше се смејати. Заборавиле су на свој завет.

— Позивамо вас, да нам се предате на милост и немилост, рече Лукић и поче махати својим шепиром.

— А, од тог неће бити ништа, одговори Љубица, ми се не дамо тако лако.

— А оно покушајте, да се пробијете кроз наше редове, настави Лукић своје позивање. Ево, пробајте, ако можете.

Љубица погледи око себе и рече лагано осталим девојкама:

— Хајд' да се пробијемо. Ударићемо баш тамо, где се тај доктор размеће, па да видимо, ко ће нам стати на пут.

Девојке пристану на Љубичин предлог и све пођоше одважно баш на самог Лукића. Али момци спазеше то кретање и сви се збише око свог вође. Девојке су ишле све брже, што су долазиле ближе доктору; но кад су биле са свим близу, почеше цикати и распршташе се на све стране. Није било друкче, биле су све ухваћене, јер се нису смеле пробити кроз ланац. Настаде мала почивка.

— Позивам вас по ново, да нам се предате! викне Лукић.

Гдекоје слеглоше раменима, у знак, да немају ништа против предаје, друге су мало јогунасто опу-

www.unilib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

стиле главе, у знак, да се морају предати али против воље.

— То је била превара, рекне Љубица. Али шта нам друго остаје. Ми се предајемо.

— Живиле госпођице! викне цео мушки збор, и за тили часак разиђе се ланац и неколико трепутака за тим било је цело друштво искупљено ис-

под великог ораха, и договарало се, шта да се започне. Свака предложена игра била је примљена, и подне се већ својом жегом јављало, кад их из те пријатне забаве разбуди Машић и Стојковић, који им у једно јавише, да је крајње време, да се иде у башту, где се већ намештају столови.

(Наставиће се.)

Ж А Н И Љ Е.

(ПОТЕКЛЕ НЕКАД, КАД ЈЕ ГРОЗНА БОЛЕСТ — ГУШОВОЉА — ДЕЦУ КОСИЛА.)

ОД ЉУБИНКА.

I. ЗВОНО.

а црвеног торња сетно с' звоно чује
Те жалосним гласом неког оплакује,
Разлежу се тихо у дрхтали гласи,
Као кад се живот у човеку гаси!

II. ОТАЦ.

„Ко румени цветак, тако ми је цвао,
Док у болест тешку није млађан пао,
И сад, куку, јао, њега више нема,
Хладан спомен грлим рукама обема!“

III. МАТИ.

Гледа, слаже рубље, кошуљице беле,
Златокосе виле, своје мале Јеле,
Па их грли, љуби, сузама полива, —
Е, у њима мртву ћерицу целива!

IV. У ШКОЛИ.

Школско звонце с' чује, деца школи врве,
Стари уча гледа у редове прве: —
Нема Мирка, Јове — где су деца мала?
Ој, та њих је мајка у гроб закопала!

V. КАТАЛОГ.

Прозивљу се ђаци, сетно уча пита:
„Где је Ђока, Сава, где је Милош, Мита?“
А кроз школу с' чује, к'о кад тице поје:
„Њих је бџа узео међ' анђеле своје!...“

VI. ТОРВИЦА.

У собици скромној мала торба виси,
А ти, мило чедо, гди си сада, гди си?
Торбице ти ево, ево књиге твоје —
За навека зађе сјајно сунце моје!

VII. ЛУТКА.

Гле, луткици малој како ј' пала коса,
А по мрамор-лицу канула је роса,
Где је дада њена, где је мала Мара?
У гробу се хладну за навек одмара!

VIII. ИГРАЧКЕ.

И тамо, и амо, у прабини, калу,
Видићеш по коју играчкицу малу,
Али где је она, што у њих ужива?
Њу већ четир дана земљица покрива!

IX. НА ГРОВЉУ.

У редових тужних гроб до гроба пао,
На урвини прној болан отац стао,
По крстових малих мутан поглед блуди,
Ни сузом, ни вајем чедо не пробуди!

X. ВРВИЦА.

Деца мала поје, „врвица“ се носи,
А ти, бледа мајко, што си сетна, што си?
„У нову је руху ово јато цело,
„Ал' мог сина нема за *ново одело!*...“

XI. У НОЋИ.

Ноћ је нема, тиха, поветарац пири,
Са ружица свежих мио мирис шири,
А над ббним братом тужна сеја бдије,
Е, још има наде, још му срце бије!...

XII. КАНДИЛО.

Кандило се гаси, сеја груди стеже,
А врисак се тужан по соби разлеже,
На груди је пала свога малог брата,
Да га сузе њене у живот поврате!

XIII. СПОМЕН.

Гледам буквар мали, срце ми се леди,
Из њег' Влада срџца: *глагољ, буки, вједи!*...
Ој, ал' су ми тешке успомене бледе,
По буквару сада наук жице преде!

ПОУКЕ ИЗ МЕДИЦИНЕ.

САОПШТАВА ДР. КОДА.

II. ПРЕДОХРАНА ОД ЗАРАЗЕ.

(Свршетак.)

Пре него што завршим овај одломак о дезинфекцији, врло бих сам радо упознао штоване читалице ових редова са хестинкском задругом женскиња за неговање здравља, а нашим женским задругама препоручио тај лепо пример одвећ кориснога добротинства којим задругарице поменутога друштва предњаче осталима, јер сам уверен, да ће се неговање здравља онда тек развити у пуној мери и да ће благодат своју онда тек ширити на све стране, кад га буде извршавала за тај посао створена (нежна) рука женска.

У Хестинксу, једноме од такозваних 5 пристаништа (Cinque Ports) на енглеској обали канала, и св. Леонарду, предграђу тога места за пристајање лађа, постоји задруга женскиња за неговање здравља, којој је главна задаћа, да предупреди ширење прилепчивих болести међу децом. Ту задаћу своју обавља задруга помоћу школа. Сваки школски управитељ пријављује задрузи сву ону децу, која изостану из школе. Ако је, да изостају деца због прилепчивих болести, онда изашље задруга једнога од својих званичника болесном детету, који у име задруге обећа сиромашним родитељима или старатељима болеснога детета, да ће им задруга на свој рачун прибавити нужне лекарије, прописану храну, ако треба и нудиљу и т. д. ако брижљиво спроведу прописану дезинфекцију; богатијима се учини друга услуга или пажљивост, али задруга не мирује све докле, док се мучна и дангубна дезинфекција не изврши код свакога болесника по пропису. Много пута успе задруга тако, да обећа, да ће новцем наградити оне родитеље или нове хаљине прибавити опорављеној деци оних родитеља, који допринесу тиме, што извршују прописану дезинфекцију, томе, да се болест не пренесе с њиховога детета на друго, него да се ограничи. Од како постоји та задруга у Хестинксу, место је то необично слободно од прилепчивих болести. Уверен сам, да задругарице не може ништа тако наградити за њихово добротинство као свакидањи благослов матера хестинкских и матера из св. Леонарда за то, што могу без икакве зебње у срцу, са највећим миром у души шиљати своју децу у школу.

Дезинфекцијом још није све учињено, да се редње предупреду. Најважнија уредба, да од једнога заражљивог случаја не постану многи, да не овлада редња, то је: одвајање болесних и здравих, и то само потпуно одвајање — Isolation.

У зараженом човеку легло је редњи. Преносом кухних материја, које му из тела извиру, окужава стварима и особама друге и прави од њих толико истих нових средишта за редњу. Кад бисмо одмах првога зараженога могли потпуно одвојити, не би се редња могла развити. А како бисмо могли то учинити? Морали бисмо га метнути у засебну собу, из које смо најпре све непотребне ствари уклонили; па онда забранити улаз у ту собу свима особама, које немају посла око болесника, а још строжије саобраћај са онима, који су у истој забављени. У соби морамо по горе наведеном начину најсавесније спровести дезинфекцију. Особље око болесника мора се сваки пут најподробније дезинфицирати, кад ступи у саобраћај са светом. (Особље око болесника најбоље ће учинити, ако се окупа, пре него што остави болесничку собу у намери, да пође међу свет, ако обуче друго рубље и друге хаљине, али такве, које нису никако биле у домањају зараженог болесника, који му је поверен био, а са пресвученим рубљем и хаљинама ако поступи, као што смо горе навели.)

Код једнога таквог болника то би још којекako ишло, али шта би смо радили са десеторицом, са стотином? Шта би смо радили, кад је болест заредила, а оболели леже као робље? Бил' бисмо могли и за тај случај спровести одвајање? За цело да бисмо могли, да нема предрасуда и обзира сваке врсте, који у оваком случају немају ни места, ни смисла. Кад би когод на нашем главном сокаку, за време пијаце, стао па из пушке негледуш избацао метак за метком, не би ли смо се сви дигли против њега, не би ли га затворили, стражара му пред врата метнули, оружје му из руке узели и све докле га у затвору држали, док се не бисмо осведочили, да нема ни једнога метка више, да није више опасан? Па зар да заражене, од којих се не знамо ни склонити, јер невидљиво и без пуцњаве управљају на нас силесију метака од заражљивих клица, зар да с њима тако не поступимо? Морамо их сматрати, и ако не као кривце, оно бар као људе, који нам свима шкоде, и опште сигурности ради морамо их притворити у куће, за тај посао саграђене, у болнице за заражљиве болеснике, све докле, док су за друштво опасни.

При подизању таквих болница морамо пазити, да осим општих захтева, који се ишту за куће, у којима се негују болесни, одговоримо још посебним

Т.ј. таквим, који ће саобраћај такве болнице за заражене са осталим светом што више скучити или, ако треба, за неко време и спречити.

Болнице за заражене морале би према томе бити изван места и близине станова, морале би одвојене бити великим баштама, које их окружавају; смеле би са изванским светом само у толико општити, у колико је то неопходно нужно и то увек само тако, ако се они, који су у болници намештени, прво добро очисте од куџи своје. Али тешко, врло тешко је свет обавестити, да је таква зграда исто тако нужна као црква, школа или бар као дворана за забаве. Не само да не ће да диже свет такове зграде; тешко га је приволети, да држи у болницама, које већ постоје, по неколико засебних одаја, које ће у свако доба бити приправљене, да приме зараженога болесника, ако се који деси. Само под страхом редње чини се нешто против исте, по то врло наличи на летеће муве без главе; престане ли редња, онда је сваком с места непријатан „мирис од карбола“, испарење у болници не може да издржи, авлија му је и онако „чиста“ и т. д. С тога ћемо тек по гдекојим великим и главним варошима наићи на болнице за заражљиве болеснике.

И то одвајање болника, који пате од какве заражљиве болести, која се даје пренети с особе на особу, треба да иде званично као и дезинфекција и упоредо с њоме. Само ће се на тај начин постићи онај ред, који је неопходно нуждан баш за време владања редње какве заражљиве болести.

Са одвајањем упоредо иде још и то, да се пријављује (званично) сваки поједини случај прилепчиве болести надлежној власти. Само кад власт знаде где и колико заражених има, може целисходно поступити. И у нашој вароши магистрат је из своје седнице, коју је држао 24. јуна пр. г. на предлог здравственога одбора писмено (под бр. 6364.) умолио све оне овдашње лечнике, који врше лечење, да пријаве главном варошком лечнику сваки случај преносне болести, који би се десио у пракси свакога појединога од њих, на полутабаку, који је за ту цел штампан и међу овдашње лечнике подељен. Заиста је то врло похвале достојан корак магистрата нашега у погледу здравственом, и сваки ће лечник сматрати молбу његову као и налог и вршиће га драговољно најтачније. Био бих од моје стране са свим задовољан са тим кораком, кад би се са пријавом свакога случаја заражљиве болести неодложно од стране магистрата у оној кући и соби, у којој пријављени болесник лежи, извршила дезинфекција, као што сваки поједини случај заражљиве болести изискује. То би био корак, који допуњује онај први, на који чисто гони онај први корак.

Власти чине врло много, кад треба искључити цело једно заражено место, целу такву област или земљу од саобраћаја.

На ту цел повлачени су пређе кордони и намештани на извесним местима за излаз и за улаз карантене (станице за посматрање оних, који су хтели из каквога зараженога места ући у друго здраво; ти су стављени под контумац), па се само кроз карантенску станицу могло ући или изићи, пошто су човека прво подвргли свакојаким процедурама, које су требале да буду дезинфекција. Ко је пробио кордон или обишао карантену, био је врло строго и гдекоји пут и смрћу кажњен.

Морске лађе морале су издржати поморске карантене, кад су долазиле из подозривих предела.

Кордони и карантене нису ни пређе одговарале својој цели, а данас то чине још много мање, т. ј. не одвајају потпуно заражено место од осталих; могао се ипак когод кроз њих провући, а један је доста, ако је заражен, да осујети цело тако скупо подузеће за одвајање. Да се то догађало, видимо из горње наредбе, по којој је чак и смртна казна била намењена ономе, који је кордон пробио или карантенску станицу обишао. При том су кордони и карантене коштали грдан новац. За скуп новац куповали смо само врло сумњиву сигурност. Тако исто стојимо и са поморским карантенама. Шта вреди, ако поморску лађу, која из каквог подозривог предела доплови, подвргнемо и најпотпунијим и најстрожијим мерама карантенским, кад нам из тога истог предела може сувим свако без икаквога надзора доћи?

Професор Хирш, један од првих стручњака на том пољу, овако се изражава о карантенама: „Карантене имају само релативну вредност, могу хаснити али не безусловно. За то ћемо свагда, кад је питање, да ли да се повуче кордон и подигне карантена, морати себи рачуна дати прво о вероватном успеху, а друго о томе, у каквом ће саразмеру стајати тај могући успех са штетом, коју ћемо спреченим саобраћајем нанети општем благостању.“

А међународна здравствена комисија, која се 1874. године у Бечу састала, изјаснила се за то, да се напусте поморске карантене, а да се у место њих уведе инспекција и ревизија поморских лађа, које долазе из подозривих предела.

Док је прошле године владала колера у Француској и у Италији, вршила се и код нас само нека врета инспекције и ревизије путника, који су из подозривих места долазили. Сваки такав путник био је или на станици (особито на пограничној), или тек у свом стану прегледан од лечника, па

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ако је прегледач-лечник нашао за нужно, наредио је, да се путник и пртљаг му дезинфицира, или да се, ако је на њему опазио трагове заражљиве болести (колере), у болницу пренесе. Сви гостионичари морали су неодложно пријавити власти сваког путника из Француске и Италије, особито из оних места, у којима је колера владала. Увоз робе из горепомнутих земаља био је дозвољен само, ако се роба дезинфицирала; извесна роба (вуна, крпе, траље, старе хаљине и т. д.) није се никако смела увозити.

Има још неких наредба, које се издају, кад зареди каква болест, а све те наредбе имају ту цел пред очима, да спречавају састајање или нагомилавање много људи на једном месту. Међу те наредбе спада забрана о одржавању вашара и народних светковина, о затварању школа и т. д.

И ове наредбе се данас све више напуштају, као и кордони и карантене, јер је добит од њих сумњива.

С тим наредбама уједно сам и исцрпио у глав-

номе све мере, којима се унапред можемо да сачувамо од заражљивих болести и пошлица. Видели смо, да нас те мере чувају или тиме, што нас чине упорнијим, или имуним наспрам заражљивих клица — каламбење, или што месне околности каквога предела тако промену, да се заражљиве клице у истом не могу развијати — поправљање земљишта; или тиме, што клице, које болести проузрокују, на лицу места уништавају — дезинфекција; или најзад тиме, што не дају, да се заразне материје пренесе на друге особе или на друга места — одвајање.

Само ако будемо те мере сви скупа непрекидно испуњавали, моћићемо мирно дочекивати и сигурно одбијати жестоке нападаје болести, које заређују по друштву човечијем, иначе ћемо проћи као онај, који је хтео пред божић да угоји прасе. Нигде нисмо тако упућени, да непрекидно радимо сви за једнога и један за све, као при предохрани од заразе.

ПОДЛИСТАК.

БЕСЕДА У СПОМЕН Д-РУ МИЛАНУ ЂОРЂЕВИЋУ

У СВЕЧАНОЈ СЕДНИЦИ КЊИЖЕВНОГ ОДЕЉЕЊА „МАТИЦЕ СРПСКЕ“

О СВЕТОМ САВИ 1885. ГОДИНЕ

ГОВОРИО ПОТПРЕДСЕДНИК КЊИЖЕВНОГ ОДЕЉЕЊА

ПРОФЕСОР СВЕТОЗАР САВКОВИЋ.

(Свршетак.)

начину уређивања листова, о смеру и цели, за којом је др. Ђорђевић при томе тежио, има се толико казати, да му цел није била никоја друга, него ли она, коју је сам обележио речима, што их већ наведосмо у току овога говора свога, кад говорасмо о начелима његовим; а та узвишена мета јесте: *истина и правда!*

Има ли узвишеније, има ли човека и писца достојније мете од ове?

Није ли истина она мађијска, она божанствена снага, која чини, да је новинарство постало непобедљивом силом, која — по речима једног знаменитог човека — више вреди од добро организоване војске?

Немачки писац и новинар, *Ј. Х. Веле*, говори о томе, како је сваком правом новинару урођена тежња за истином и како ће и у читалачком свету највећег одзива наћи онај лист, који истини служи, говорећи о томе, између осталог, и ово вели:

„Jede Zeitung, welche leben und bestehen will, muss

trachten, sich den Ruf der Verlässlichkeit zu verdienen. Das siegreichste Blatt wird immer dasjenige sein, welches die Wahrheit in allen ihren Beziehungen und Gestaltungen zum Ausdruck bringen wird.“ (Сваке новине, које хоће да живе и да постоје, морају се паштити, те стећи гласа и вере, да су поуздане. Најпобедоноснији биће вазда онај лист, који на видик износи *истину* у свима њеним одношајима и облицима.)

Новинару, као грешном човеку, да богме да није увек могуће, праву, *објективну* истину изнаћи и на видело дана изнети, али најмање, што се од њега искати може, то је, да бар сам верује, да је оно на истини основано, што у свом листу износи и тврди, да бар *субјективној* истини изрази даје.

„Kein Blatt und kein Journalist“ — каже исти Веле — „kann auf Andere bestimmend einwirken, sobald das Publicum an den Ernst seiner Aussprüche zweifelt. Die eigene Überzeugung ist die erste Bedingung, um andere für seine Meinung zu gewinnen, und je mächtiger die eigene Überzeugung, desto grösser die Wirkung auf

Andere.“ (Ни један лист и ни један новинар не може на друге имати одлучна утицаја, ако публика нема вере у речи му. Само онај, који је сам уверен о нечему, може за своје мишљење и друге задобити, и што му је уверење силније, тим ће и на друге имати већег утицаја.)

*

Начин изражавања мисли, вештина писања била је Ђорђевићу једна од његових бољих новинарских особина.

Кад узмемо, каквих је у нас Срба некад било новинара, како и данас мало имамо листова, којима се не би у овом обзиром могле замерке чинити, онда — мислимо — да неће бити сувишно, ако рекнемо, да *Ђорђевићев* чланци ако и нису били увек језгровити као у листовима других, напреднијих народа, али се не може рећи, ни да су били празни, да у њима није било садржине и мисли. У сваком његовом чланку видело се, шта писац му хоће да каже. Сваки је провејавала основна, главна мисао, провлачећи се кроз-а-њ као црвено повесмо. Час по би — особито у чланцима родољубива садржаја — мисао ова била задахнута топлим и правим српским осећајем. Час по би се писац — на крилима свога живог уображења и свога бујног одушевљења — виноу у више крајеве, у светове идеала, узора српских, па би нам ове у свој њиховој чаробности, у свој њиховој заносној лепоти цртао и пред умне очи износио, предсказујући нам пророчким надахнућем, да ће настанути, да мора настанути време, када ће и с нама бити бог слободе и правде, те ће узор српски из царства санова прећи једном у царство видеља, те ће постати живом истином, видљивом чињеницом. Оваки чланци Ђорђевићев имали су често таког полета, да је у њима — као што се говорило — било више појезије, него ли у песмама погдекојег од наших песника.

Начин писања или стил Ђорђевићев био је лак и неусиљен. Чланци његови, особито политичког садржаја, били су лаки за читање, те су се радо и читали.

Језик му није био слободан од туђинског утицаја, нарочито од германизама. Али колико — с ове стране Дунава и Саве — српских писаца имаде, који у томе не греше, те не заслужују осуду и замераче?

*

Да споменемо сада нешто из последњих дана *Ђорђевићевог* уређивања „Српског Гласа“!

Како га је већ од дужег времена била опхрвала телесна бољетица, те је био све већма малаксавао, то му је тешко било за свој лист чланке писати. При свем том реши се, да се усили, те да

до краја издржи прву четврт „Српског Гласа“ за г. 1884. Тако издржи до близу краја четврти. Још је ваљало издати само три до четири броја. Но ко ће да пише чланке, кад уредник болан преболан лежи на дивану, не дижући главе са јастука? Да би пак само своју тврду одлуку извршио, усили се он — напрежући последњи остатак своје поломљене, истрошене снаге — устане као „болани Дојчин“, лати се свога сићаног пера — оружја, којим је толике љуте бојеве био, толике јуначке мејдане делио — па тешком муком напише и испуни један стубац рукописа, а одмах за тим врне се посрћући и прилегне опет на постељу, не би ли прикупио нове снаге за даље писање. Тако је последње бројеве „Српског Гласа“ написао више на постељи лежећи и болујући него ли за писањем столом седећи. Кад је последњи број „Српског Гласа“ угледао света, болани уредник му од ото доба није дигао главе са јастука! Но и тако болном још се прохтевало, да напише који чланак за друге наше листове, али му је већ малаксала и за писање неспособна била рука, која је некада неуморно пером кидисала!

*

Мислимо, да слика, коју до сада о животу и раду доктора *Милана Ђорђевића* напратасмо, не би била са свим верна и потпуна, ако не би споменули, да је он — у последње дане свога јавног политичког рада — пристао уз оне политичаре, који су одступили од захтева слободоумне странке српске, свдећи ове на много мању меру и полазећи другим правцем и са другог становишта.

Ми смо још за живота *дра Ђорђевића* — позване и непозване — слушали, где му замерке чине, осуђујући промену политичког правца његовог. Неки, који — може бити — виде у туђем оку трун, а у своме не виде балван, чинили су му још и друге прекоре, подмећући му такве побуде, на које тешко да је он кад помишљао.

Правца, којим су неки српски политичари — у недавно доба — ударили, може се осуђивати, он се може погрешним назвати, о њему се може рећи, да никако не води цељи, за којом треба да иду сви српски родољуби без разлике мишљења и уверења, све се то може рећи, само се — по нашем мишљењу — не може рећи, да побуде ни једног од оних Срба, који су тим правцем пошли, нису чисте, нису родољубиве. Но ако за икога, за *дра Ђорђевића* се то најмање може рећи, јер он је пре тога одолео толиким искушењима, он је толико времена — па и када се ломила судбина српског народа с оне стране Дунава и Саве — био на крману најважнијег гласила јавног мишљења српског,

па политичком вером својом није преврнуо, ма да би, да је то учинити хтео, товарима жеженога злата за то награђен био!

Што се пак тиче других прекора, који су чињени дру *Ђорђевићу*, ти су могли долазити само од људи, који сами — може бити — ни близу не раде онолико, колико би требали да раде, а од другог захтевају, да је горостас, који ће — умом и срцем — више урадити и привредити од стотине и хиљаде других, мање одарених, мање за рад одушевљених.

Али — таки смо ти ми Срби вавек и довека. Од појединца захтевамо, да је див, који ће на своја плећа узети свеколико бреме несреће народне — у место да свиколици прегнемо, те да сваки по нешто на своја рамена прими, па онда нико не би осетио тежину терета; или ако би на појединца — може бити — и морао доћи већи терет, ако би под њиме и подлегао, он би бар издисао у том блаженом уверењу, да ствар, за коју се борио, неће пропасти, но ће је други прихватити и до краја извршити; он — као што на жалост код већине наших радника и бораца за јавне народне интересе бива — не би трудне очи своје за навек склапао у том болном убеђењу, да ће му љуба и девица остати бедне сиротице, које ће или спасти на милост сродника — ако их имаде — или ће се потуцати по свету од камена до камена, од немила до недрага!

* * *

Да споменемо најпосле, шта је *Ђорђевић* — осим наведенога — још урадио на пољу наше књижевности.

Он је год. 1873. издао књижицу под насловом „Идеја народности.“

У „*Српско Коло*“, лист за народно-јавне, привредне, просветне и забавне ствари, писао је неко време уводне чланке о политичним, просветним и црквеним питањима нашег народа.

Чланци ови били су већином тако језгровити, да су пробудили пажњу једног од првих државника српских, те је распитивао, ко их пише.

Године 1878. издавао је и уређивао „*Завичај*“, лист за забаву и поуку.

Намеру, која га је при издавању овога листа руководила, казао је сам овим речима: „Доносиће чланке, у којима ће се објашњавати питања знаствена, књижевна и уметничка ради *забавне поуке*, а изворне и преведене приповетке ради *поучне забаве*. Нарочито ћемо бити за тим, да доносимо чланке из историје, науке, која се наравственим проблемом бави; и то такве историјске чланке, који ће сретно утицати на развитака карактера код на-

шег млађег нараштаја и уздизати духове из низине себичности на висину слободнијег и свестранијег поимања.“

Ово обећање — особито гледе чланака из историје — дословце је испунио јер је кроз свих двадесет и пет бројева „*Завичаја*“, који су угледали света, сам писао и настављао врло лепе чланке под општим насловом „Крај стуба слободе“, у којима је живим, вештим начином излагао најзамљивије призоре из прве, велике револуције француске.

Ево како одмах у уводу тим својим чланцима језгровито пише:

„Тамо у Француској, тамо на западу, где се у вечерњој румени губи пламено сунце природино, тамо се родило и јарко сунце слободе људске. Румено је било прозорје тога сунца, румено од румене крви људске. Велика француска револуција завитлала је страсти, ускомешала духове, узбунила људску природу. У том комешају народ француски је најдрагоценију крвцу своју источио. Том крвљу бојадисао је стуб слободе, да тако величанственије изгледа. У разузданом бесу своје замахнуо је мачем љуте освете, не би ли истребио све некадање тлачице своје драге слободе. Али се овај бритки мач дубље зарио. И тако је француски народ посекао и корен дрвету своје лепе слободе.“

Да би, колико више може, допринео унапређењу популарне књижевности наше и ширењу знања и науке у све слојеве нашег народа, издавао је *Ђорђевић* „*Српски Соко*“, велики илустровани календар за народ, и издао га је за ове године: 1878., 1879., 1880. и 1881.

Овај календар, као и ни који други у нас, није дабогме био онакав, какав би — бар по нашој замисли — требао да буде календар те врсте, али је ипак био од наших омиљенијих у народу и ширио се по овоме у хиљадама примерака.

* * *

Ето, такав је био, и то је за свој народ на пољу књижевности му урадио *др. Милан Ђорђевић*, којег успомену данас славимо.

Ми смо, цртајући његов јаван живот и књижевну радњу му и плетући му венац хвале и признања, побрали најмирисније цвеће из градине живота му. Ми смо из *Ђердана* особина му набројали његове најлепше стране и особине. Ми смо — бар тако мислимо — насликали верну слику његовог живота и књижевног рада.

Рад овај — као што видесмо — био је обилат и истрајан. А да га неумитна смрт — умрло је у својој 39. години 16. (28.) септембра г. 1884. —

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

није пре времена уграбила, за цело би он роду своје још више послужио, за цело би и даље још делао на пољима јавнога рада, која је онаком ревношћу, онаком истрајношћу обрађивао.

Судећи по свему, што је урадио, није да богме био посве ванредна појава у повесници нашег народа; није био великан дара и способности; није био *геније*, који роду своје нове путеве и правце прописује — али је био необичан *таленат*, који уме живом оданошћу сваку новију мисао да прихвати и да јој буде истинити, неуморни, одушевљени проповедник и апостол.

Он није био *орао*, који би у своје високоме лету прелазео непрегледно море беде и несреће српске — али је био *соко*, који срчаном одважношћу уме да се устреми и да нападне тигре-грабљивице, што хоће да утамане плодове рада, напора и вредноће српске.

Он је истрајао најлепше дане свога кратког века на најважнијој и најмучнијој биљези, старатујући се једино за бољу срећу свога љубљеног рода — а пренебрегавајући, на коцку међући будућност своју, своје љубе и својих ћери, које ће скоро dospети до свога девојачког узраста, па ће им — као нигда до сада — недостајати поука, брига и заузимање очино.

Али — за увек се угасило оно бистро око, које би неуморно бдило, да се никаква несрећа не догоди онима, које је најрадије гледало.

За свагда су умукла она уста, која би кадра била дати мудра савета, да неука и неискусна деца с правога пута не заиђу на странпутицу живота.

За навек се смирило оно срце, које је куцало једино за породицу и за свој несретни народ.

Међу живима нема више *дра Милана Ђорђевића*, брижљивог *оца*, искреног *муџа*, родољубивог *Србина*, неуморног *књижевника*.

Књижевно одељење славећи — у данашњој свечаној седници — успомену једног од својих најваљанијих чланова, врши само родољубиву дужност, коју „Матица Српска“, коју народ српски својим врлим синовима дугује.

Мислим, да венац хвале и признања, који ја — по свом најбољем знању и умењу — слављеном покојнику оплетох, не би био потпун и довршен, ако сви ми, који смо се овде скупили, при завршетку ове свечаности, не би од свег срца ускликнули:

Свегао му сиомен био међу нама и дуговечан!

Слава доктору Милану Ђорђевићу!

Слава му!

ЛИСТИЋИ.

Г Л А С Н И К.

(*Димитрије Ружић*). На св. Константина и Јелену ове године биће равно 25 година, како је дични наш Ружић први пут ступио на српску позорницу као Иван у Стеријиним „Хајдучима“. Држимо, да није нужде спомињати овде честити уметнички рад Ружићев и заслуге његове за напредак народног нашег позоришта. Нема тога данас међу нама, ко не зна за Ружића. Општи је он љубимац те му име сваки Србин спомиње с искреном љубављу и поштовањем. Уверени смо, да ће се силни пријатељи, пованици и поштовачи првака уметника послужити том приликом, да му засведоче, да увиђају и да су кадри премерити висину, до које се данданас успео наш Ружић. Ми му од срца кличемо: Остао нам, бог дао, још дуго овако чист и крепак, какав се у пркос неуморном двадесетпетгодишњем раду одржао!

(*Споменик Мицкијевићу*). Бесамртном пољском песнику Адаму Мицкијевићу дићиће се у Кракави споменик. Конкурс је већ решен и награде су добили модели пољских уметника: Дикаса (3000 фор.), Целинског (1500 фор.) и Бараце (1000 фор.). На предлог градскога представника дра Слахтовског приредио је Мицкијевићевски одбор свечану част у почаст преусудиоцима, међу којима су били и славни уметници: Пумбуш из Беча и Guillaume из Париза. При тој је части градски председник захвалио тој двојици уметника. Guillaume је онда одговорио овако: „Мило ми је било те сам могао испу-

нити жељу Мицкијевићевског одбора и учествовати при присувању модела, јер сам се при том сетио своје младости, када сам као новајлија дошао у Париз и са својим колегама слушао Мицкијевићева предавања на „Collège de France“-у. (Мицкијевић је тада био професор славенских језика и књижевности на том заводу) Често смо чекали на дичи зими пред капијом, да би високоцењеном учитељу своје доказали љубав нашу и високо штовање. Касније је и мени у део пала част, да предајем на истом том „Collège de France“-у. Баш смо пре негде у истој дворани, где је неумрли ваш песник предавао, наместили плочу-споменицу њему у славу. Ја сам, господо, од оне генерације, која је однегована у осећајима симпатије спрам вашег народа и у осећајима признања вашег родољубља и грађанских ваших врлина. Не треба се дакле чудити, што сам се одазвао вашем позиву те похитао онамо, камо су ме вукле успомене на Мицкијевића, на моју младост. Срећан се осећам у вашој средини, у граду вашем, који је пун скупочених споменика, у коме почивају ваши краљеви и у коме се хоће да дигне споменик вашем краљу-песнику. Ја се дивим снави духа вашег и одушевљењу, са којим сте предузели то народно дело“. — Пумбуш није говорио, јер, као но Макарт, никад не говори јавно.

(*Двадесетпетгодишњица сликара Бранта*). Изврсни пољски сликар бојева, Јосиф Брант, слави ове године двадесетпетгодишњицу уметничког свог рада. Прво његово дело,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

нија акварела уз Полов спев „Benedykt Winnicki“, изложено је било године 1860. у Варшави. Пољаци уметници што живе у Монакову — тамо живи и Бравт — изабрали су били одбор, коме су чланови: Владислав Захорски, Јан Розен и Алфред Ковалски. Тај је одбор 18. о. м. п. р. предао славјенику скупоцен албум, у коме је било прилога (цртежа и акварела) од свију Пољака уметника, што живе у Монакову.

(**Педесетгодишњица Матије Бана**). Матији Бану, песнику „Добриле и Миленка“, „Мејрима“ и др. навршује се ове године педесет година, откако ради на књижевном пољу. Ту ће прилику прославити српско учено друштво у Београду засебном академијском светковином.

ПОВОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(**Српско народно позориште у Панчеву**.) XXX. предст. (II. претп. 8.) 28-ог фебруара. „Баволови записници“. Весела игра у 3 чина, с француског превео С. Д. К. Весела игра ова, и ако је давно већ на репертоару поворишног, ипак је са своје занимљиве и fine комике, са лепих и интересантних сценерија, мило виђена. Са глумачким приказивањем овога вечера бесмо потпуно задовољни. Ружић (Робен) беше добар, Димитријевић (Рапинијер) сасвим на свом месту, Милосављевић (Лормен), Динић (Серни), Лукић (Готје) и Добриновић (Валентин) беху добри. Исто нас тако задовољише у пуној мери: Ружићка (Сернијевица), Хадићева (Марија), Динићка (Ронкроска) и Добриновићка (Жиранка). Посета беше према одвећ хрђавом времену доста добра — XXXI. предст. (у II. претп. 9.) у суботу 2. марта први пут: „Стрелан“ (Wildfeuer). Драма у 5 чинова, написао Фридрих Халм, превео Јован Грчић. Халмов тај драмски спев више је драма за читање, него за приказивање, али се ипак од 22 године амо — први пут је приказан на дворском позоришту великог војводе Шверинског год. 1863. — држи чврсто на првим поворишцима а то све са благодарне, парадне улоге Ренеје. Женскиња, као невина жртва породичних сплетака, одрасте као мушкарац и тек кад јој снажна владарка љубав покуца на срце, долази до свести о својој роду — идеја мало чудна али у брижљивој Халмовој обради сварљива. Несташни, стреласи Ренеј, та умиљата момак-мома, љубимац је многим и многим великим глумицама а и нашој се младој глумици Тинки Лукићки баш добро допао те га је с вољом проучила а према томе и живо и ваљано приказала. Нежнији се моменти нису додуше довољно истакли при овом првом приказу у Лукићкином Ренеју, тај је Ренеј био више мавно, обесно, ђудљиво грофче, него несташно само и мало равуздаво али вато и добродушно дере — но ипак се мора признати младој глумици, да је Ренеј њен био симпатична слика и да је заслужио потпуно и оне знаке допадања у току представе а и изазив на крају. Још два пута само нека се ревно млада глумица забави са „Стреланом“ па ће уживати у њему, јер ће јој дати прилике, да лепи свој приказивачки дар развије те се дигне у ред ваљаних и опробаних снага у пародној нашој поворишној дружини. Уз Лукићку нам ваља с похвалом споменути овога пута Драгињу Ружићку и Љ. Динићку. Ружићка је на околу грофицу, матер Стреланову, потрошила добар део огромне своје уметничке снаге те тако по свом начину и успела сјајно, а Љ. Динићка је сељакињу Марготу, непокуварено чедо природе, приказала простодушну-ђаволасто, како и одговара тој улози. Од мушких се истакли Ружић (Марсел-Жерар) и Лукић (Шјер); сваки је имао према себи лепу и благодарну улогу. Осим њих су две занимљиве епизодне фигу-

ре дали Динић (Бертран) и Милосављевић (Ренар). У опште је представа према томе, што је комад нов, текла доста складно, само је редитељство било мало нехатно у инсценивању. У трећем је чину Ренеј, говорећи ливадама и пољима и шумној реци, гледао у неке прозоре и завесе, а дворана у замку Арбоа, која је у првом чину украшена била породичним сликама лове Ломенјевића, у петом је чину имала мале те не сасвим голе видове. Публике је било баш доста; једва ако се два три седишта видила празна. — XXXII. предст. (ван претплате) 3-ег марта: „Циганин“. Поворишна игра у 3 чина с певањем и играњем, написао Е. Сиглигетија, посрбио Јустин Милан Шимић, за српску поворишницу удесио А. Хадић, музика од А. Милчинскога. Можемо рећи, да је ова поворишна игра, која је потекла из пера даровитог Сиглигетије, заиста леп урес нашег поворишног репертоара. Црпљена је из мађарског живота, а тај баш има у нечем доста сличности с животом нашег народа. Како је посрбљена и удешена за нашу поворишницу, а зачињена лепом песмом и музиком, што ју још више чини лепом и занимљивом, то је српски свет радо гледа а и гледаће је и даље радо. Палма овога вечера припада Лукићу (Живко циганин), који је заиста играо природно, лепом вољом и знањем улоге као и верном маском. Публика му је игру пропратила бурним тапшањем и вишепутним изазивањем. И остале можемо овога вечера похвалити. Посета беше врло добра. — XXXIII. предст. (у II. претп. 10.) 5-ог марта: „Наши Робови“. Поворишна игра у 5 чинова, од Сахер-Мавоха, превео Сава Петровић. Сахер Мадох познат је иначе нашем читалачком свету, бар по преводима његових заиста лепих умотвора, који су до да нас на нашем језику света угледали. Овога вечера гледасмо и поворишну игру његову, и ми би рекли да ова није особите среће, нити је особито допадања у оних изазвала, који су је на поворишци пратили. Опширни би били, кад би се у појединости игре ове упуштали, али рећи морамо, да карактери немају довољно психолошке мотивације, радња се у почетку развија врло живо и нагло а по том се ралидно развила без сваке живости. Ако овоме још додамо и глумачко приказивање, које овога вечера не беше баш особито, онда је лако појмити, колико је ефекта, — а за тим је канда писац највише тежио — игра ова произвела Главну улогу носила је С. Вујићка (Фаустина) а ту је заиста извела врло дивно и на опште задовољство. Ружић (Павле Урбан) беше овога вечера добар, а тако исто и Хадићева (Мадлена) и Петровићева (Јудита). Остали, према малим улогама, доста добри. Овога се вечера одликовао и шапало, који се одвећ јако чуо. Посета беше добра — о.

(**„Славенски концерт“ у Прагу**.) У недељу 29. о. м. п. приредиће Akademický čtenářský spolek у Прагу у великој дворани Рудолфинума концерт, на коме ће заступљени бити најбољи чешки, и иначе славенски композитори са својим композицијама на пољу оркестралне музике. Од Сметане ће се давати „Šarka“, симфоничан комад за велики оркестар, од Фибиха две карактеристичне композиције „Vigilie“, од Ферстера млађег „Славенска фантазија“. Од Руса ће бити заступљен Корсаков са узвишеном симфонијом „Antar“ (у четир дела) а од Пољака Жељвински са карактеристичном увертиром „У Татранској гори“.

(**Нова мађарска опера**.) У Будимпештанској се опери пре једно десетак дана приказала први пут нова опера Фрање Еркела под насловом „Краљ Стеван“.

Мијерзвински ће гостовање своје по Немачкој завршити у Берлину. 22. о. м. певао је тамо на дворском концерту једном, 26. ће певати на концерту код царице Августе а 30.

ће приредити сам за себе концерт. 3. априла стићиће Ми-
јерјински у Беч а 5. ће отпочети гостовање на тамошњој
дворској опери као Арнолд у Росинијевом „Телу“.

(Женскиња композитор). У Салвинијевом поворишту у
Фијоренцији давана је ономад први пут опера у 3 чина под
насловом „Марија“. Ту је оперу компоновала женскиња И-
рина Морнурго, родом из Мисира. Композиторка је при
каву сама управљала оркестром и доживила је ту радост,
да се не само морало поновити неколико места, него су њу
још на крају изавали шеснаест пута.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Тенисов „Енох Арден“ преведен је и на словачки.
Превео га је Само Бодици.

— У наклади Јосифа Фабрија у Турч. Св. Мартину иза-
ћиће скоро III. и IV. свеска „Besied a Dúm“, у којима ће
бити дело: „Na zohraní“, роман у два дела од Световара
Хурбана Вајанског. Обе ће свеске стајати 2 ф. 40 нов.

— Чешки књижевник Јосиф Штолба наурио је да у
збирци изда своје новелистичке радове, који су од више не-
го десет година амо излазили по свим белетристичним ли-
стовима. Штолба је додуше већи мајстор на другим пољима
књижевности, у драми, специјално у комедији, и у путо-
писима, али му је вато и приповедачка проза на свом месту.
Први део његових „Новела“ изашао је у наклади Ј. Ј. Ви-
лимек а у њему су две новеле: „Zlaté srdce“ и „Z praž-
ského zátíši“. И једна и друга су, као што критика каже,
лепи и брижљиво изведени радови.

— Од ревнога чешког приповедача Фрање Рохачека иза-
шле су „Malé rovidky“. У колу су томе највише фељтони-
стичке скице, којима су карактеристична својства благ ху-
мор, погођен израв и доста оштар дар посматрачки.

— На гласу талијански геолог А. Stoppani покушао је,
да у делу своме: „Il dogma e le scienze positive“ реши те-
шко питање, око ког се толико умова сваке боје повабави-
ло, а наиме да докаже: да разум и вера, догма и знаност
не стоје ни у каквој опреци. Дело је научно написано.

— Са гласовитим песником талијанским Угом Фошолом
баве се све то више учењаци. У потоње доба изађоше два
дивна издања његових песама, процраћена критичким исправ-
цима. Сад се јавља, да ће за мало G. Chiarini издати збир-
ку фошолових списа. — Фошолов дидактични спев „Gli
sepolti“ (Гробови) има у српском преводу Лаве Томанови-
ћа. Превод је тај изашао у „Јавору“ 1883. бр. 49.

— Француски листови јако хвале нови епос Гренијеров
„Francine“. У њему, као и у свим осталим радњама греније-
ровим, пуно је живе, и пуно дражи fine појеве.

С М Е С И Ц Е.

(Колико новина излази у Берлину). У Берлину излази
сада 410 новина и часописа. Има 45 званичних, 77 политич-

ног карактера, 148 за уметност (нарочито музику) и науку,
60 наступају интересе трговине, заната и пољодељства, 20
имају религијозан садржај, мал те не свих 20 у протестан-
ском правцу, а 60 се старају за забаву и остало.

(Дивот издање Игових дела) 14. (26.) фебруара о. г. би-
ло је управо 83 године, како се родио славни француски пе-
сник Виктор Иго; од његових дела имамо неколико и ми на
српски преведених. Тај дан је свечано проведен; но од све-
га држимо, да је ово вредно да се и код нас знаде, како су
одлучили да прославе тај дан издавач књига Лемоније и
штампар Ришар. Осим што су тај дан приредили свечан бан-
кет, одлучила су та двојица, да у дивот-издању издаду све
песникове списе, па су ради тога склопили читаво друштво,
које је на ту цел дао 500.000 франака. Наручено је доса-
да тог издања већ у вредности од 2 милијуна. Како је у-
глављено, изаћиће то дивот-издање само у 3000 примерака,
у сваком примерку биће 40 малих свезака у четвртини.
Педесет ће се примерака штампати на јапанској артији и
коштаће сваки 6000 франака; ватим 50 на кинеској артији
по 5000 франака, 200 по 4000 франака, а остали ће пример-
ци бити по 3000, 2400 и 1200 франака. Артија за прву врсту
набавиће се баш из самих царских фабрика у Јапану и за
50 примерака коштаће 150.000 франака; и кинеска артија
довеће се из праве јој домовине и коштаће за онолико при-
мерака 25.000 франака. Штампа ће бити скупља вато, што
је та артија тврђа од наше артије. Остало ће се штампати
на француској артији, где ће на сваком листу бити уписано
„водени слови“ име Виктора Ига. У делу ће бити четир лика
Виктора Ига, 250 резова и 2500 виџета. Сваки ће рез цр-
тати други француски вештак; ма да ће се сви ти вештаци
задовољити и са скромном наградом, ипак ће цртање и рез
коштати 1,500.000 франака. Ићиће се за тим, да све то буде
готово до светске изложбе у Паризу године 1889, која ће
бити тада у спомен стогодишњици француске револуције па
ће се то дивот-издање показати свету у засебном павиљону.

А Ф О Р И С М И.

(Старо-грчки.)

Љубав има крила, али љубав може и дати крила!

Омир.

Све можемо зајати осим љубави и пијанства; то ти
издаје и око и реч. Што их више кријеш, тим их већма
износиш на видик.

Антифон.

Скљанај лагано пријатељство, али га и раскидај лагано.

Непознат.

Каквоћа вина зависи често од бурета, у коме је, а
вредност новца од карактера и обичаја оних, који га
имају.

Сократ.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

7. 7. 7. Од песмица ћемо ваших штампати две три. При-
поветка „Са несреће срећа“ сувише је фељтонистички изве-
дена те није за наш лист.

САДРЖАЈ: Из Гетеовог „Фауста“. Превод Милана Савића. (Наставак.) — Кнез у купатилу. Приповетка Јаше Игњато-
вића. (Наставак.) — На стени. Од Војислава. — Равни путеви. Приповетка Милана Савића. (Наставак.) —
Жалиће. Од Љубинка. — Поуке из медицине. Саопштава др. Кода. П. Предохрана од вараве. (Свршетак.)
— Подлистак: Беседа у спомен др. Милану Ђорђевићу. Од професора Световара Савковића. (Свршетак.)
— Листићи: Гласник. — Повориште и уметност. — Књижевне новости — Смесице. — Афорисми. — Од-
говори уредништва.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 новч.
на по године, 1 ф. 25 новч. на четврт године За Србију и Црну Гору 14 динара на годину. Рукописи се шаљу уред-
ништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.